

22.10. KLO 20.00
MUSIIKKITALO

NICHOLAS COLLON
KAPELLIMESTARI

Arnold Schönberg:

Kamarisinfonia nro 1 E-duuri op. 9

Langsam –

Sehr rasch –

Viel langsamer, aber doch fließend –

Viel langsamer –

Etwas bewegter

Ludwig van Beethoven:

Sinfonia nro 1 C-duuri op. 21

1. Adagio molto – Allegro con brio

2. Andante cantabile con moto

3. Menuetti (Allegro molto e vivace)

4. Adagio – Allegro molto e vivace

Konsertissa ei ole väliaikaa ja se päättyy n. klo 21.15.

ARNOLD SCHÖNBERG: KAMARISINFONIA NRO 1 OP. 9

Arnold Schönberg (1874–1951) koki 1900-luvun alussa työskentelevänsä korkeamman johdatuksessa. Vaikka ajatus musiikin kehityksestä osana jumalallista suunnitelmaa voi tuntua liioitellulta, Schönbergin vaistonvarainen eteneminen varhaisista tonaalisista teoksista moderniin atonaalisuuteen oli hämmästyttävän johdonmukainen.

Jousille sävelletyn *Kirkastetun yön* (1899) koristeellisuudesta ei ole jälkeäkään vuonna 1906 valmistuneessa kamarisinfoniassa op. 9. Esikoissinfoniana se on yhtä ennakkoluuloton ja tulevaisuusloikkaansa jännittänyt kuin Beethovenin ensimmäinen sinfonia sata vuotta aiemmin.

2 Yksiosaisessa teoksessa teemat ovat jatkuvan muuntelun kohteena ja kehitys on alusta loppuun läikädyttävän tiivis. Kamarisinfonian loppu saa vielä tonaalisen sinetin, mutta tästä ei enää voinut jatkaa muualle kuin suureen tuntemattomaan eli atonaalisuuteen. ”Olen löytänyt tyylini, nyt tiedän kuinka minun pitää säveltää”, ilmoitti Schönberg teoksen jälkeen.

Kamarisinfonian kiihkeä kontrapunkti- nen liike käynnistyy sävelten välisistä suhteista, intervalleista, jotka manipuloivat tonaalista perustaa ja antavat teokselle solistiseen soittimenkäsitteilyyn yhdistettynä läikehtivät värit. Teos saa siten klassistisen perusvireen, joka on yhtä aikaa motiiviteknikaaltaan häikäisevä ja tunneilmalsultaan jännitteinen.

Lyhyen johdantorepliikin jälkeen käyrätorven nouseva kvarttisarja kajahtaa kuin haaste vanhalle duuri-molli-tonaalisuudelle ja laukaisee marssimaisen pääaiheen. Kvarttiaihetta on luonnehdittu ”mottoteemaksi”, joka toimii signaalina yksiosaisen teoksen eri taitteille.

Riitasointinen alkusysäys antaa teokselle rauhattoman luonteen ja teemojen liikkeen alla virtaa vimmainen energia. Vaikka kyseessä on kamarisinfonia, orkestraalisten jättiläisten pikkuveli, sinfoninen liike tuntuu tarkoituksellisesti ylikuormitetulta – musiikki on koko ajan kuin lentoon lähdessä.

Ensimmäinen taite hahmottuu sonaattiallegrokso, jota seuraa Scherzo-taite ja vasta sen jälkeen kehrittelevä vaihe. Adagiojakson rauhattomasta väreilystä ei erotu romanttista haaveilua, vaan unimaisemasta on tullut todellisuutta. Alun marssiaihe tunkeutuu vääjäämättä tähän ripitykseen saavuttaen koodassa hurjistuneen huipennuksen.

Kamarisinfonian lopussa julistava E-duuri ei kullosta myönnytykseltä perinteille, pikemminkin siinä on väkivaltaisen, epätoivoisen jäähyväiseleen tuntua: duurisointu viimeisen kerran runnomassa itsensä voittoon. Schönberg palasi kamarisinfoniaansa vuosina 1923 ja 1935 sovittaessaan sen suurelle orkesterille (op. 9b), Anton Webern tiivistä sen puolestaan vielä pienempään pakkaukseen.

LUDWIG VAN BEETHOVEN: SINFONIA NRO 1 C-DUURI OP. 21

Ludwig van Beethovenin (1770–1827) sinfonia nro 1 C-duuri op. 21 kuultiin Wienissä ensi kerran vuonna 1800, samassa konsertissa kuin ensimmäinen pianokonsertto. Ensimmäinen sinfonia oli sekä klassisen perinteen haltuunotto että irtiotto. Se oli myös teos, jossa Beethoven tarjoi suurlle yleisölle aiemmin kamarimusiikissa kulttuja hienouksia. Ensimmäiset luonokset teokseen olivat syntyneet jo vuonna 1795: niissä avausosaan ajateltu materiaali päättyi lopulta finaaliin.

Beethoven oli 1790-luvulla Haydnin oppilaana, mutta säveltäjien suhde oli enemmän muodollisesti kunnioittava kuin läheinen. Beethoven näki itsensä enemmän uusien ajatusten esitaistelijana kuin kenenkään seuraajana. Haydnin ”lontoolaisien” sinfonioiden joviaalista ja vihjeellisestä maailmasta on matkaa Beethovenin kullikkaasti soivaan, voimakkaan ja itsepäisen tahdon raivaamaan sinfoniseen ajatteluun. Beethovenista tuli ensimmäinen säveltäjä, joka rakensi jokaisesta sinfoniasaan oman maailmansa.

Aikalaisyleisö ei nähnyt Beethovenin ensimmäisissä sinfoniaissa yhteyttä suurten edeltäjien teoksiin. Itse asiassa ensimmäistä sinfoniaa kritisoitiin juuri tällaisen yhteyden puuttumisesta, kun taas myöhemmät sukupolvet – esimerkkinä Berlioz – pitivät teosta lapsellisena ja ”epäbeethovenmaisena”. Romantikot loivat wieniläisklassikoista mielikuvan huolettomina onnenmyyrinä, pahalle maailmalle selkänsä kääntäneinä kauneuden tavoittelijoina, jotka vain vahingossa kurkistivat mollisävellyksissään alas murheen kaivoon.

Ensimmäisessä sinfoniassaan Beethoven on omaksunut Haydnilta ja Mozartilta ulkoisia piirteitä, mutta esimerkiksi avausosan hidas johdanto aloittavine riitasointuineen ja sävellajiharhautuksineen astuu päättäväisesti ulos klassismista. Samoin hidas osa on esikuvia liikkuvampi ja tahtumarikkaampi, kun taas menuetti on muuttunut uuden ajan energiaa ennustavaksi karakterinumeroksi. Koomiset finaalit olivat tuttuja Haydnilta ja Mozartiltakin, mutta Beethovenin karnevaalissa on myös kumouksellisia piirteitä.

Ensimmäisen osan johdanto (Adagio di molto) alkaa poikkeuksellisesti F-duurissa: jousien pizzicatot (fp) johtavat orkesterin massiiviseen akordiin, joka avaa portit lempeän laulavalle melodialle. Dramaattisesti rakennettu ylimeno käynnistää pääjakson C-duurissa (Allegro con brio), jonka ensitahdeista voi tunnistaa valmiin sinfonikon. Sinfoniset energiavirrat syöksyvät pidäkkeettömästi, eikä Beethoven säästele kontrasteja osan kehittelyjaksossa. Pääteeman hän vasaroi perille C-duuria julistavassa loppukertauksessa.

Hidas osa (Andante cantabile e con moto) ei ole pelkästään perinteinen levähdyspaikka. Beethoven pistää laulavan pääteeman sa liikkeeseen ja etsii tietä hyväntuulisesti ja ennakkoluulottomasti ovelien variaatioiden kautta. Järeät huipentumat saavat vastapainokseen häilyviä mollijaksoja sekä salaperäisiä pianissimotaitteita kolkuttavine patarumpuineen.

Menuetissa (Allegro molto e vivace) ei ole paljoa jäljellä viehkeästä hovitanssista. Vaikka otsikko vetoaa vielä vanhaan

nimeen, tämä on oikeasti itsepäisesti laukkaava scherzo. Kehystaitteissa se nautiskelee terävistä rytmeistä ja mustavalkoisista forte-piano -tehoista, triotaitteessa leppoisasta luonnontunnelmasta.

Finaali alkaa jälleen hitaalla johdannolla (Adagio). Tyhjyydestä iskeytyvän orkestriakordin jälkeen jouset yrittävät etsiä sävelmää ja löytävät sen vauhdikkaan pääjakson (Allegro molto e vivace) käynnistyessä. Päätösosaa on luonnehdittu koomiseksi

samaan tapaan kuin eräitä Mozartin sinfonioiden vastaavia osia (32, 35, 36, 38). Äkkikäänteitä ja odottamattomia oivalluksia riittääkin, mutta Beethovenin huumori on suuripiirteisempää. Tuimaa ja maanläheistä virtuoosisuutta ei saattele ainoastaan hyväntahtoinen homeerinen nauru, vaan reipas rabelaismainen hörähtely.

Antti Häyrynen

Nuoremman polven kysytyimpiin kapellimestareihin kuuluva brittiläinen Nicholas Collon aloittaa syksyllä 2021 kautensa Radion sinfoniaorkesterin ylikapellimestarina ensimmäisenä ei-suomalaisena orkesterinjohtajana.

Collon on työskennellyt Haagin Residentie-orkesterissa vuodesta 2016 lähtien, ensin jaetussa pääkapellimestarin (principal conductor) virassa Jan Willem de Vriendin kanssa ja syksystä 2018 lähtien sen ainoana ylikapellimestarina (chief conductor) ja jatkaa tässä tehtävässä keväeseen 2021. Hän on myös 2004 perustamansa brittiläisen kamariorkesterin Aurora Orchestran ylikapellimestari ja ollut syksystä 2017 lähtien lisäksi Kölnin Gürzenich-orkesterin päävierailija.

Collon on vierailut monien arvostettujen orkesterien johtajana; näitä ovat brittiläisten huippuorkesterien lisäksi mm. Deutsches Symphonie-Orchester Berlin, Zürichin Tonhalle-orkesteri, Ensemble InterContemporain, Euroopan kamariorkesteri, Oslon filharmonikot, Ranskan

kansallisorkesteri, Tokion Metropolitan-sinfoniaorkesteri ja Toronton sinfoniaorkesteri.

Collon johtaa laajaa ohjelmistoa ja on tullut esiin myös oopperakapellimestarina. Hän on johtanut yli 200 uutta teosta, joukossa useita kantaesityksiä ja Ison-Britannian-ensiesityksiä, säveltäjinä mm. Unsuk Chin, Philip Glass, Colin Matthews, Nico Muhly, Olivier Messiaen, Krzysztof Penderecki ja Judith Weir.

Collonin levytyksistä Aurora Orchestran kanssa tehty *Road Trip* (Ives, Copland, Adams ja Muhly) voitti 2015 Echo Klassik –palkinnon Klassik ohne Grenzen –sarjassa. Aurora Orchestran kanssa hän on tehnyt myös levyn *Insomnia* (Britten, Brett Dean, Ligeti, Gurney ja Lennon & McCartney) sekä orkesterin ensimmäisenä julkaisuna Deutsche Grammophonille levyn *Music of the Spheres* (Mozart, Max Richter, Adés, Dowland/Muhly ja Bowie). Hän on lisäksi levyttänyt Haydnia, Ligetiä, Britteniä ja Deliusia sekä Hallé-orkesterin kanssa useita levyjä modernia ohjelmistoa.

RADION SINFONIAORKESTERI

Radion sinfoniaorkesteri (RSO) on Yleisradion orkesteri, jonka tehtävänä on tuottaa ja edistää suomalaista musiikkikulttuuria. Orkesterin ylikapellimestari on Hannu Lintu.

Radio-orkesteri perustettiin vuonna 1927 kymmenen muusikon voimin. Sinfoniaorkesterin mittoihin se kasvoi 1960-luvulla. RSO:n ylikapellimestareita ovat olleet Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo. Hannu Linnun kauden päätyttyä keväällä 2021 ylikapellimestarina aloittaa Nicholas Collon.

6

Suurten klassis-romanttisten mestarteosten ohella RSO:n ohjelmisto sisältää runsaasti nykymusiikkia ja orkesteri kantaa vuosittain useita Yleisradion tilausteoksia. RSO:n tehtäviin kuuluu myös koko suomalaisen orkesterimusiikin taltiointi kantanauhoille Yleisradion arkistoon.

RSO on levyttänyt mm. Mahlerin, Bartókin, Sibeliuksen, Hakolan, Lindbergin, Saariahon, Sallisen, Kaipaisen ja Kokkosen teoksia. Orkesteri on saanut levytyksistään Gramophonon kahdesti - Lindbergin klarinettikonserton levytyksestä 2006 sekä Bartókin viulukonserttojen levytyksestä 2018. Muita tunnustuksia ovat mm. BBC Music Magazine Award, Presto Classical ja MIDEM Classical Award. Sibeliuksen sävelrunoja ja lauluja sisältävä levy palkittiin International Classical Music -palkinnolla (ICMA) 2018. Kotimaisen EMMA-palkinnon RSO on saanut 2016 ja 2019.

RSO konsertoi säännöllisesti ympäri maailmaa. Kaudella 2020–2021 orkesteri konsertoi Hannu Linnun johdolla Espanjassa.

RSO:n konsertit lähetetään suorina lähetyksinä Yle Areenassa ja Yle Radio 1:ssä sekä taltiointeina Yle Teemalla ja Yle TV1:ssä.

Pestäviä Yle-kangasmaskeja on tarjolla yleisölle pääaulassa ennen konsertin alkua. Muistathan, että kangasmaski ei tarjoa yhtä tehokasta suojausta kuin kirurginen maski tai FFP-luokan hengityssuojain. Pese kangasmaski aina käytön jälkeen vähintään 60 asteen pesuohjelmalla tai keitä sitä viisi minuuttia vedessä, johon on lisätty hieman pesuainetta.

**HUOMIOITHAN YLIHERKKYYDESTÄ KÄRSIVÄT
KANSSAKUULIJAMME, VÄLTTÄISITKÖ VOIMAKKAIDEN
TUOKSUJEN KÄYTTÖÄ KONSERTISSA.
KIITOS!**